

Pre 150 godina, 1/13. decembra 1861.godine u Sremskim Karlovcima, upokojila se duša patrijarha srpskog Josifa Rajačića. Onoga momenta, u čitavoj Srpskoj pravoslavnoj crkvi, a pogotovo u hramu Srpske mitropolije, čula su se zvona sa svih crkava i manastira, širom Karlovačke mitropolije,

da označe onoga koji se uspeo u Gospodu, onoga koji je veliki doprinos dao srpskom narodu, svojoj crkvi, u ona teška vremena, ona vremena kada nije bilo lako stajati na tronu i kormilariti brodom srpske pravoslavne crkve, u ono vreme, u tuđoj zemlji Austrougarskoj, boreći se sa svim nedaćama i nezgodama koje su zadesile srpski narod. Počevši od jezuita i unijatstva do unutrašnjih i spoljašnjih nesuglasica i peripetija, koje su se dešavale u to vreme, patrijarh je imao snage i duha koji mu je Bog darivao, da ponese taj krst i uzdigne ga na svoju Golgotu, onako kako je on to i zamislio, i kako ga je Bog obdario. Veliki je rab Srpske pravoslavne crkve, kojeg se mi sećamo 150 godina od njegovoga upokojenja. 150 godina se na ovaj sveti dan drže parastosi pokojnom patrijarhu Josifu Rajačiću, onome, koji je osnovao mnoge škole, mnoge institucije u srpskom narodu; učvrstio mitropoliju i učvrstio patrijaršiju srpske pravoslavne crkve na ovim prostorima; mudro vodio i borio se pred bečkim dvorom i peštanskim, pokušavajući da od onih, od kojih je bilo vrlo teško izdejstvovati privilegije i dostojanstvo srpskog naroda, uspeo je i podigao jedan nivo Srpske pravoslavne crkve i svoga naroda. Čuvajući svoj narod, polazeći od onoga malog mesta Brinja, gde se rodio, preko manastira Gomirja, gde je odrastao i bio starešina manastira Gomirja, kasnije se nalazio na kormilu i na čelu eparhije Dalmatiske u Šibeniku, gde je osnovao Bogosloviju u gradu Šibeniku, zatim prešao u čuvenu Zadarsku bogosloviju, na čelu koje je bio naš teolog i kanonista Nikodim Milaš, koji je osnovao i napisao mnogobrojne knjige. On je bio na čelu te bogoslovije, koju je patrijarh Josif Rajačić, tada episkop dalmatinski vaspоставio. Zatim dolazi na katedru u Vršac i Temišvar, a sa vršačke, odnosno temišvarske eparhije dolazi u Sremske Karlovce, gde biva 1848. godine vaspоставljen za patrijarha srpskog i postavljen na čelo jednog ogromnog kormilara na brodu pravoslavne crkve na ovim prostorima, 1848. godine. Od tada pa sve do danas, njegovom zaslugom i mnogobrojnim uticajem njegovim i ostalih patrijaraha, koji su nastavili kormilariti, Germana Anđelića, pa zatim Georgija Brankovića, Lukijana Bogdanovića i svih ostalih, do poslednjeg patrijarha koji su stolovali i prebivali u Sremskim Karlovcima i vodili brod Srpske pravoslavne crkve. Pre nekoliko godina, kada smo vršili restauraciju i obnovu Saborne crkve u Karlovcima, posle 100 godina obnove ovog sabornog hrama, čineći i arheološke iskopine, našli smo grobnice oko 10 srpskih patrijaraha, mitropolita, jerarha srpske pravoslavne crkve. Imao sam prilike da vidim i grob pokojnog patrijarha Josifa Rajačića. Mnoge nismo otvarali zbog preporuke njegove svetosti patrijarha Pavla, koji nije dao blagoslov da se otvore, već da se pohrane i

očuvaju onako kao što su to i ktitori i priložnici uradili, počevši od Pavla Nenadovića, ktitora ove svetinje i ove crkve, tako do poslednjeg Germana Anđelića, koji se nalazi u ovoj grobnici, u ovoj prekrasnoj Sabornoj crkvi. Moleći se Bogu, da Bog sve ono što su oni činili podari na nasleđe i da im bude milostiv, a nama da podari slogu, ljubav bratsku, da se mi zajednički sećamo našeg patrijarha, sećamo velikana srpskoga naroda, ma gde se našli, ali da svi radimo za dobrobit srpskoga naroda, svoje crkve, želeći da očuvamo jedinstvo, da očuvamo mir, slogu i blagoslov božiji u srpkom narodu. Danas, zato, njegovim molitvama Gospod neka podari i nama zdravlja, sreće i ljubavi, a da u ovim danima pred veliki praznik rođenja gospoda Isusa Hrista našeg, budemo svakako u jednome molitvenom tihovanju da dočekamo rođenje Gopsoda Isusa Hrista našeg, na vijek i vjekova...

Tim posvećenim rečima je vladika sremski Vasilije služio parastos u Sabornoj crkvi u Sremskim Karlovcima. Saborna crkva odzvanjala je besprekorno jasnim višeglasnim pojanjem đaka Karlovačke bogosovije, čime su ispunili i hram i srca prisutnih, koji su pratili ovu svečanu liturgiju. Među prisutnima, nalazio se i baron Petar Rajačić, potomak patrijarha Rajačića, koji je tom prilikom rekao:

-U sklopu svoga plana i aktivnosti, Naučno-memorijalni centar „Patrijarh Josif Rajačić“ iz Sremskih Karlovaca, ove godine je organizovao niz svečanosti i sećanja na upokojenje patrijarha Rajačića. Ove godine se navršava 150 godina od odlaska u večna prostranstva patrijarha Rajačića, koji nam je osnovao Vojvodinu, osnovao patrijaršiju koju mi danas imamo, koji je vodio političku bitku na područjima tadašnje monarhije. U Požunu za govornicom je izašao i borio se za prava svog naroda, borio se da se za njegovo ime, ne Raci, ne Vlasi, nego Srbi. Da se njegova crkva ne zove Grko - nesjedenjena i šizmatička, nego da se zove Srpska pravoslavna crkva. Kada je u bečku dvoranu ulazio pred cara, i kada je onaj koji je najavljavao udarom štapa da u dvoranu ulazi racki patrijarh Josif Rajačić, on je stajao, nije hteo da uđe, ni prvi, ni drugi put. Tek kada je najavaljen srpski patrijarh Josif Rajačić, ušao je u dvoranu i stupio je pred lice cara. I od tada se Srbi u monarhiji zovu uvek svojim etničkim imenom, Srbi. On je nama u Karlovcima sagradio ovu konzistoriju, koju danas imamo, podigao gimnaziju za dva razreda više; hteo je da se tu osnuje i univerzitet, ali bečka vlada to tada nije dozvolila; tražio je da se osnuje muzej, jer je to bilo preporodno vreme, kada se javlja preporod na teritoriji cele monarhije. Nije dobio muzej, ali je osnovao arhiv, botaničku baštu, osnovao je litografiju - štampariju, među prvim štamparijama ne samo na području Balkana nego i u Evropi, a Sremski Karlovci dobijaju mogućnost da štampaju svoje novine. Uniformisao je sveštenstvo, do tada je nosio ko je šta imao; uveo je jednoobraznu liturgiju u hramove, da ljudi znaju kako da se Bogu obraćaju, a ne kako kome padne napamet. Uveo je u školu predmet risanja (crtanja) i borio se za kulturu Srba i tražio je taj deo kulture i u prehrani. Naterao je svoga kuvara, Jeroteja Draganovića, da zapiše Prvi srpski kuvar, i mi tu knjigu imamo danas kao takvu.

-Naš centar je imao zadatak da obeleži i da ovoj mlađoj generaciji ljudi prikaže, koje je bilo delo i koja je bila aktivnost i uloga patrijarha Rajačića u njegovom vremenu, jer nam je on ostavio mnogo. Da nije osnovao Vojvodinu, ona danas, verovatno ne bi bila u Srbiji, možda ne bi bila ni pokrajina, možda bi bila u sastavu neke druge države. On nam je stvorio uslove da se prisajedini sa maticom. I zbog toga ga ne smemo zaboraviti. Zbog njegovog dela, a ne zbog njegovog imena. Njegovo delo je veliko, i mi smo se opredelili da ove godine obeležimo parastosom, akademijama, tu njegovu godišnjicu, pa smo počeli od Vršca, zbog toga što je 1833. godine patrijarh Rajačić, tada episkop, iz Šibenika došao u Vršac da tu stoluje. U Vršcu ga je tada dočekala kolera, i on se borio protiv nje, i 40 godina pre Roberta Koha otkrio bacil kolere. Predivna je to bila svečanost u Vršcu, vladika banatski Nikanor nas je predivno dočekao, održao divnu liturgiju, divan parastos, crkva je odzvanjala imenom patrijarha Rajačića. Ja mislim da bi patrijarh bio presrećan da je čuo svoje ime, da nakon 150 godina, 170 godina kako je otišao iz Vršca, i verujem da bi njegova duša bila presrećna zbog toga. Nakon toga je bila održana, vrlo posećena, svečana akademija, na kojoj je prikazan film o njemu, predstavnici opštine su održali izvanredne govore, nazvali su ga ocem Vojvodine, na kraju su pokrenuli inicijativu za kanonizaciju.

-Danas smo došli u Sremske Karlovce i vladika sremski Vasilije je služio parastos. Imali ste divnu priliku da čujete jednu uzvišenu službu praćenu višeglasnim pojanjem, koje je patrijarh Rajačić takođe dao uglazbiti Korneliju Stankoviću. Kada je to pojanje predstavio u *bečkoj koncertnoj dvorani Musikverein*

,
bečka gospoda su se divila i pitala da li je moguće da srpska pravoslavna crkva ima tako divno pojanje. Sa ovom sližbom u Sremskim Karlovcima, ne završavamo aktivnost obeležavanja 150-to godišnjice odlaska patrijarha Rajačića. Naučno-memorijalnom centru „Patrijarh Josif Rajačić“, je uredio jedan prostor u Beogradu, blizu Slavije, gde će se otvoriti klub patrijarha Josifa Rajačića. U tom prostoru će se predstaviti Sremski Karlovci i patrijarh, u njemu ćemo predstavljati dostignuća Vojvodine, vojvođanske privrede, vojvođanske umetnosti i približavati dostignuća građana Vojvodine, kao dela Srbije, Beogradu i drugim delovima Srbije, da se na neki način svi zbližimo, i trgovčki i duhovo i ljudski, i s tim ćemo završiti ovu godinu - rekao je baron Petar Rajačić.

Josif Rajačić spada u red onih koji su menjali svet i stvarali istoriju. Ova dešavanja su bila samo kratak osvrt na jedan Bogomdat život, koji je načas bljesnuo na zemlji i ostavio neizbrisiv trag, ali je postavio i veliki zahtev da se taj svet promeni. Često, tako veliki izazov upućen svetu, nažalost, nije uvek u skladu s onim što on može da ispuni.

